

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی کرمان
دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی
پایان‌نامه مقطع دکتری رشته سیاست‌گذاری سلامت

عنوان
تحلیل برای سیاست‌گذاری کاهش مصرف نمک در ایران و ارائه گزینه‌های

سیاستی

توسط

سیروس پورخواجویی

اساتید راهنما

دکتر رضا گودرزی، دکتر وحید یزدی فیض آبادی

اساتید مشاور

دکتر محمدرضا امیر اسماعیلی، دکتر نوذر نخعی

چکیده:

مقدمه و اهداف: بیماری های غیر واگیر به بزرگترین و سریع ترین خطر برای سلامت انسان نه تنها در کشورهای توسعه یافته، بلکه در کشورهای در حال توسعه و کم درآمد تبدیل شده اند و عامل بیش از ۴۰ میلیون نفر معادل ۷۰ درصد مرگ ها در جهان هستند. بار بیماری های غیر واگیر مانند بیماری های قلبی عروقی، دیابت، چاقی و سرطان افزایش یافته است. فشار خون بالا به عنوان یکی از مهم ترین عوامل خطر برای بیماری قلبی عروقی است که سومین عامل مرگ در جهان محسوب می شود. یک عامل تغذیه ای مهم و قابل پیشگیری که موجب افزایش فشار خون می شود، مصرف و دریافت بالاتر از حد مجاز روزانه نمک است و در صورت رعایت به طور بالقوه می تواند کاهش ۱۷ درصد بیماری های قلبی عروقی شود. لذا هدف این مطالعه شناسایی مکانیسم ها و سیاست های کنترل نمک در جهان در جهت کنترل و ارائه راهکارهایی در جهت کاهش این مصرف آن در کشور است.

روش بررسی: مطالعه حاضر مطالعه ای ترکیبی (کمی-کیفی) از نوع مطالعات سه سو سازی می باشد، که به شناخت، اصلاح، طراحی، تدوین و انتخاب سیاست ها با استفاده از رویکردهای سیاست گذاری می پردازد. چارچوب تحلیل سیاست مطالعه حاضر چارچوب بارداخ می باشد و مطالعه در هشت قسمت (تعریف مشکل، جمع آوری شواهد موجود، طراحی راه حل ها و گزینه های سیاستی مختلف، انتخاب معیارها، پیش بینی پیامدها، تهاتر، تصمیم گیری و ارائه گزارش) انجام گرفته است. در این پژوهش از روش های مرور نظام مند، پیمایش کمی، مرور اسناد و مقالات، مصاحبه عمیق و نیمه ساختارمند برای پاسخ به سؤالات و فرضیات پژوهش استفاده شده است. به منظور تحلیل وضعیت موجود در خصوص مصرف نمک یک مطالعه مرور نظام مند به تفکیک جنسیت و استان های کشور در جمعیت عمومی ایران استفاده گردید و در مرحله بعد که شامل مرور جامع سیاست های کاهش نمک در ایران و جهان بود که با جستجوی سیاست ها، قوانین و اسناد مرتبط در منابع الکترونیکی، پایگاه های داده ای و وب سایت های بین المللی جامع صورت گرفت. همچنین جهت برآورد هزینه های اقتصادی بیماریهای قلبی

منتسب به فشار خون از رویکرد پایین به بالا استفاده شده است و در ادامه یک مطالعه کیفی بود و با هدف تحلیل سیاست های کاهش نمک در کشور انجام شد و با ۲۳ نفر از افراد موثر در این زمینه با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند مصاحبه انجام گرفت و با روش تحلیل چارچوب برای تحلیل داده ها و نرم افزار MAXQDA نسبت به ارائه گزینه های سیاستی پرداخته شد و در ادامه اولویت بندی گزینه های سیاستی با استفاده از روش دلفی به منظور ارائه به ذینفعان مرتبط نیز صورت گرفت.

یافته ها: بر اساس مرور نظام مند و متاآنالیز مطالعات انجام شده در سال ۱۳۹۹، میانگین مصرف نمک در جامعه ۹/۶۷ گرم در روز تقریباً دو برابر میزان توصیه شده سازمان جهانی بهداشت است، در میان استان های کشور، لرستان بیشترین میزان با ۱۳/۰۵ گرم روز و استان بوشهر ۸/۱۶ گرم در روز کمترین میزان مصرف نمک را داشتند. بیماری های قلبی عروقی منتسب ناشی از مصرف بالای نمک در جمعیت بار اقتصادی قابل توجهی را در دامنه (۱۷۷-۱۳۰ همت ریال) به نظام اقتصادی ایران تحمیل می کند. همچنین نتایج حاصل نشانگر آن است که سیاست ها کاهش مصرف نمک در اسناد بالادستی و پایین دستی از قبیل اقداماتی شامل فرمولاسیون مجدد محصولات، کمپین های آگاهی بخشی و برچسب زدن دنبال می شوند. جریان مشکل این حوزه روند رو به افزایش بیماری های غیر واگیر و عوامل خطر مربوط به آن بود. جریان سیاستی که از مدت ها قبل در کشور آغاز شده بود و در آخرین تغییرات با ابلاغ اسناد بالادستی همزمان شد و جریان سیاسی که با تغییر دولت رقم خورد و پنجره فرصت سیاست گذاری کاهش مصرف نمک باز کرد. همچنین دانش، موضع، میزان علاقه و قدرت ذینفعان مختلف شناسایی گردید. از مهم ترین یافته ها بخش بافتار می توان به چالش های فرهنگی، اقتصادی، بین المللی، ساختار که مهمترین آنها تاثیر سواد تغذیه ای و رسانه ای پایین و الگوی غربی موثر بر افزایش مصرف نمک کشور اشاره کرد. تحلیل محتوای سیاست نیز نشان داد که عدم توجه به سلامت در اسناد و قانون گذاری در مراجع مربوطه و استانداردهای به روز نشده و روند طولانی تغییر آن ها جز مشکلات و چالش های در این بخش بودند. همچنین از بین گزینه های سیاستی ارائه شده، افزایش سواد تغذیه ای و رسانه ای جهت کاهش رفتارهای پرخطر تغذیه ای، برگزاری جشنواره های غذای سالم و ترویج استفاده از غذای کم نمک و جایگزین ها نمک (ادویه گیاهی)، ارتقاء

دانش مصرف کننده جهت تفسیر برچسب گذاری، عادت دادن ذائقه کودکان و والدین به غذای کم نمک و ارائه مدل برای جهت دهی به عادات مردم جهت خرید کالاهای سالم (کم نمک) بیشترین امتیاز را از دیدگاه صاحب نظران بدست آورد.

بحث و نتیجه گیری: در ایران، مانند اکثر کشورها، بیماری های قلبی عروقی اولین عامل مرگ و میر است. از سوی دیگر، ارتباط بین مصرف زیاد نمک، فشار خون بالا و بیماری های قلبی عروقی ثابت شده است. میزان مصرف نمک در جمعیت ایران نزدیک به دو برابر توصیه سازمان جهانی بهداشت است و این گروه از بیماری ها بخش عظیمی از هزینه های در حال رشد بخش بهداشت و درمان و نظام سلامت را به خود اختصاص می دهند. بهترین راه مقابله با این بیماری ها و در نتیجه کاهش هزینه ها، تغییر و اصلاح رفتارهای خطرآفرین است که فرد را در مقابله با این بیماری ها آسیب ناپذیر می کند. بنابراین آموزش، آگاهی رسانی و افزایش سطح سواد تغذیه با انجام برنامه های مختلف از قبیل جشنواره غذایی و در نتیجه خود مراقبتی با هدف انتخاب غذاهای سالم کم نمک در پیش گیری از بیماری های غیرواگیر اهمیت زیادی دارد. همچنین توصیه می شود در سیاست گذاری ها به هماهنگی و مشارکت بین بخشی و یافتن راهکارهایی مناسب برای همراه کردن آنها در پشتیبانی و حمایت از برنامه های مورد نظر توجه ویژه داشته باشند. بنابراین نیاز به اقدامات بیشتر در زمینه اجرای سیاست ها، به ویژه مداخلات ساختاری برای رسیدگی به تنظیم مواد غذایی، مالیات و تبلیغات وجود دارد. انسجام و تقویت فرآیندهای مدیریتی و اجتناب از تغییرات غیرضروری و مکرر در ساختار و فرآیندهای در حال تکوین، نقش مهمی در استمرار برنامه ها و تقویت چرخه سیاستگذاری فرابخشی در جهت کاهش عوامل خطر و بار بیماری های غیر واگیر دارد. همچنین بیماریهای غیرواگیر و عوامل خطر مرتبط با آن پیچیده و چند بعدی هستند، مقابله با آنها به تعهد سیاسی بالا، سیستم سلامت قوی و همکاری چند بخشی معنی دار، حمایت سیاسی و منابع مالی پایدار نیاز است.

کلیدواژه ها: سیاست، مصرف نمک، تحلیل برای سیاستگذاری، ایران، گزینه های سیاستی